

Sygn. akt V CK 297/05

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 grudnia 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Lech Walentynowicz (przewodniczący)

SSN Stanisław Dąbrowski (sprawozdawca)

SSN Irena Gromska-Szuster

w sprawie z powództwa Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego w W. przeciwko B. K. i (...) Zakładowi Ubezpieczeń S.A. w W. o zapłatę, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 20 grudnia 2005 r., kasacji strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 20 grudnia 2004 r., sygn. akt I ACa (...),

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w G. wyrokiem z dnia 17 lutego 2004 r. uwzględnił powództwo Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego w W. o zasądzenie kwoty 87.000 zł od (...) Zakładu Ubezpieczeń, natomiast oddalił powództwo wobec B. K.

Sąd Okręgowy poczynił następujące ustalenia faktyczne. W dniu 11 maja 1999 r. doszło do wypadku w wyniku którego S. P. doznał obrażeń ciała i zmarł w dniu 22 maja 1999 r. W dniu wypadku S. P. przyjechał do B. K., zajmującego się skupem żywca, gdyż chciał sprzedać tuczniki. Na placu stał samochód ciężarowy pozwanego B. K. z podpiętą

przyczepą. Pozwany polecił bratu A. K., aby ten odczepił samochód od przyczepy i podjechał nim pod wagę. Przy odczepianiu przyczepy od samochodu pomagał A. K. S. P. i kiedy A. K. po przejechaniu kilku metrów samochodem wysiadł z niego, to zobaczył, że pod przyczepą leży S. P.

A. K. prawomocnym wyrokiem sądu karnego skazany został za to, że nie dopełnił obowiązku zabezpieczenia przyczepy przed samoistnym ruszeniem z miejsca i doprowadził do jej najechania na S. P., w następstwie czego ten poniósł śmierć.

Żona zmarłego M. P. złożyła do (...) Zakładu Ubezpieczeń wnioski o wypłatę odszkodowania. W toku likwidacji szkody ustalono, że w dacie wypadku samochód ciężarowy miał opłaconą polisę OC, zaś przyczepa takiej polisy nie miała. Brak ubezpieczenia OC przyczepy spowodował przesłanie sprawy do likwidacji szkody przez powoda, który wypłacił żonie zmarłego odszkodowanie w kwocie 87.000 złotych.

W tak ustalonym stanie Sąd pierwszej instancji uznał, że zachodzą podstawy do przyjęcia, iż wypadek w wyniku którego śmierć poniósł S. P. nastąpił w trakcie odczepiania przyczepy od samochodu ciężarowego, a zatem zobowiązanym do likwidacji szkody był (...) Zakład Ubezpieczeń w oparciu o ubezpieczenie OC samochodu ciężarowego Sąd Okręgowy wskazał, że ustalenia zawarte w wyroku skazującym wiążą sąd w postępowaniu cywilnym, ale to związanie dotyczy zachowania sprawcy pod kątem znamion czynu zabronionego. Z tego względu zdaniem Sądu, był on uprawniony, w niniejszym postępowaniu do poczynienia ustaleń co do przebiegu zdarzenia z dnia 11 maja 1999 r., w szczególności wyjaśnienia czy obrażenia ciała efektem których była śmierć pokrzywdzonego zostały spowodowane w trakcie odczepiania przyczepy od samochodu, czy też przez toczenie się odczepionej przyczepy.

Przyjmując, że do zdarzenia doszło w trakcie manewru odczepiania przyczepy od samochodu, uznał Sąd Okręgowy, iż pozwany (...) Zakład Ubezpieczeń powinien był wypłacić rodzinie zmarłego odszkodowanie, gdyż ten obowiązek wynikał z § 11 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie ogólnych warunków obowiązkowego ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów. Skoro zatem zamiast (...) Zakład Ubezpieczeń odszkodowanie wypłacił powód, to zgodnie z art. 410 § 2 k.c. pozwany (...) Zakład Ubezpieczeń winien zwrócić powodowi żadaną kwotę.

Na skutek apelacji pozwanego Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 20 grudnia 2004 r. zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji w ten sposób, że powództwo wobec (...) Zakładu Ubezpieczeń oddalił.

W ocenie Sądu Apelacyjnego ustalenia poczynione przez Sąd Okręgowy pozostają w opozycji do ustaleń wynikających z wyroku karnego i na podstawie art. 11 k.p.c. wiążących sąd cywilny. Poprzestając na zawartym w wyroku karnym opisie stanu faktycznego przyjąć należy, że w sprawie nie zachodziła odpowiedzialność pozwanego (...) Zakładu Ubezpieczeń. Szkoda została bowiem spowodowana przyczepą, co do której posiadacz B. K. nie zawarł umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej. Nadto szkoda ta nie została wyrządzona w okolicznościach przewidzianych w § 11 ust. 1 pkt 1 bądź 2 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 9 grudnia 1992 r. w sprawie ogólnych warunków obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów (Dz. U. Nr 96, poz. 476 ze zm. Zdaniem Sądu Apelacyjnego nawet gdyby podzielić stanowisko sądu pierwszej instancji, że powód świadczył nienależnie na rzecz rodziny poszkodowanego, to dochodzenie zwrotu było wyłączone z uwagi na treść art. 411 pkt 1 k.c. Spełnienie przez powoda spornego świadczenia nie nastąpiło ani z zastrzeżeniem zwrotu ani w pozostałych okolicznościach objętych tym przepisem.

W kasacji od wyroku Sądu Apelacyjnego powód zarzucił naruszenie art. 11 k.p.c. przez przyjęcie, że związanie wyrokiem karnym skazującym oznacza, że sąd cywilny nie jest uprawniony do dokonywania własnych ustaleń, także w przedmiocie przebiegu zdarzenia zakwalifikowanego w wyroku karnym jako czyn zabroniony przypisany jego sprawcy. Podniesiono także naruszenie przepisów postępowania bez ich wskazania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Powództwo Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego w stosunku do Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń oparte zostało na tej podstawie, że pozwany uzyskał korzyść majątkową kosztem powoda, gdyż zobowiązany był do świadczenia, które spełnił powód. Spełnienia świadczenia przez powoda nie zakwestionowano. Zagadnieniem spornym jest natomiast kwestia czy obowiązek spełnienia tego świadczenia spoczywał na pozwanym z racji ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej samochodu ciężarowego B. K. Bezsporne jest, że ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej obejmowało samochód, a przyczepa nie była ubezpieczona.

Zakres odpowiedzialności pozwanego Zakładu Ubezpieczeń wynikał z wymienionych wyżej ogólnych warunków ubezpieczenia. Przepis § 11 ust. 1 ogólnych

warunków stanowi, że jeżeli szkoda wyrządzona zostaje ruchem zespołu pojazdów ubezpieczeniem OC posiadacza pojazdu silnikowego ciągnącego objęta jest szkoda spowodowana przyczepą lub naczepą, która 1) złączona jest z pojazdem silnikowym, 2) odłączyła się od pojazdu silnikowego ciągnącego i jeszcze się toczyła.

Sprawca wypadku skazany został za to, że nie dopełnił obowiązku zabezpieczenia przyczepy przed samoistnym ruszeniem z miejsca i doprowadził do jej najechania na S. P., w następstwie czego ten poniósł śmierć. Sąd Apelacyjny ma rację, że na mocy art. 11 k.p.c. sąd cywilny związany jest zawartymi w sentencji wyroku karnego ustaleniami okoliczności składających się na stan faktyczny przestępstwa. Jednakże opisany w wyroku karnym stan faktyczny nie wystarcza do uznania, że nie nastąpiło zdarzenie uzasadniające przejście odpowiedzialności cywilnej posiadacza samochodu przez pozwany Zakład Ubezpieczeń na podstawie § 11 ust. 1 pkt 2 ogólnych warunków.

Z sentencji wyroku karnego wynika, że najechanie przyczepy na S. P. nastąpiło w wyniku jej samoistnego ruszenia z miejsca. Treść wyroku karnego nie przesądza w jaki sposób doszło do samoistnego „ruszenia z miejsca” przyczepy. Bezpośrednio przed wypadkiem samochód i przyczepa stanowiły połączony zespół i stały w miejscu. W tej sytuacji przyczyną samoistnego ruchu przyczep i w konsekwencji najechania na S. P. zapewne było jej odłączenie od samochodu i odjechanie samochodu. Pozwalałoby to uznać, że szkoda spowodowana została przyczepą, która odłączyła się od samochodu ciągnącego i jeszcze się toczyła, co uzasadniałoby objęcie szkody ubezpieczeniem odpowiedzialności cywilnej posiadacza samochodu na podstawie § 11 ust. 1 pkt 2 ogólnych warunków. Ograniczenie przez Sąd Apelacyjny ustaleń dotyczących okoliczności zdarzenia wyłącznie do treści sentencji karnego wyroku skazującego, z konieczności lakonicznie opisującego zdarzenie, czyni zasadnym zarzut kasacji naruszenia art. 11 k.p.c.

Stwierdzenie, że art. 411 pkt 1 k.p.c. stanowi przeszkodę do żądania przez powoda zwrotu świadczenia jest, co najmniej przedwczesne, gdyż brak ustaleń, aby powód spełniając świadczenie wiedział, że nie był do świadczenia zobowiązany.

Zarzut naruszenia przepisów postępowania nie mógł być przedmiotem rozważań ponieważ w kasacji nie wskazano, których przepisów miało dotyczyć naruszenie.

Z powyższych względów na mocy art. 393¹³ k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.